

מספרות המחקר

Zion / ציון, Vol. (תשנ"ה) ג', חוברת ג', pp. 364-368

Published by: [Historical Society of Israel/](#)

Stable URL: <http://www.jstor.org/stable/70042610>

Accessed: 01/12/2011 16:57

Your use of the JSTOR archive indicates your acceptance of the Terms & Conditions of Use, available at

<http://www.jstor.org/page/info/about/policies/terms.jsp>

JSTOR is a not-for-profit service that helps scholars, researchers, and students discover, use, and build upon a wide range of content in a trusted digital archive. We use information technology and tools to increase productivity and facilitate new forms of scholarship. For more information about JSTOR, please contact support@jstor.org.

Historical Society of Israel/ is collaborating with JSTOR to digitize, preserve and extend access to *Zion /*.

<http://www.jstor.org>

מספרות המחקר

המזרת, בין תפיסה של 'עם השוכן לבדד' ל'עם השוכן בתוך משפחת העמים', בין יחידים לקולקטיב. לצד העמדות הרשמיות וההגמוניות עולים קולות אופוזיציוניים, המצביעים על הפער בין המציאות ובין היומרות האוטופיות.

אפרים יעקב (מהדיר), מעיל קטן – פירוש לספר מעיל שמואל לרבי שמואל דוד אוטולינגי, מאת מרי יחיא צאלח, הוצאת חדרי תימן, ירושלים 1992, 88 עמ', מפתח.

מרי יחיא צאלח, איש הלכה וקבלה בתימן (תע"ד-תקס"ה), פירש את הספר 'מעיל שמואל', אחד הקיצורים של ספר 'שני לוחות הברית', שכתב שמואל דוד אוטולינגי. בחיבור אוסף דינים ומנהגים על פי נושאי שולחן ערוך אורח חיים. פירוש מרי יחיא צאלח משתלב בתהליך התפשטות הקבלה באמצעות ספרות ההנהגות. לספר הקדימו דברים משה אידל ומשה חלמיש.

שלמה מורג, מחקרים בלשון המקרא, הוצאת ספרים ע"ש י"ל מאגנס, האוניברסיטה העברית, ירושלים תשנ"ה, 315 עמ', מפתחות.

אוסף של מאמרים שנדפסו בעבר בבמות שונות. בספר שלושה שערים. שער ראשון: פרקים בתולדותיה של לשון המקרא, ובו מאמרים על הלשון העברית הקדומה, כפי שהיא עולה מלשון בלעם ומן השם מישע, ועל לשונו של הנביא הושע ולשון מגילות מדבר יהודה. שער שני: סוגיות בחקר המשמעות ובו

ישראל ברטל, גלות בארץ – יישוב ארץ-ישראל בטרם ציונות, מסות ומחקרים, הספריה הציונית עלייד ההסתדרות הציונית העולמית, ירושלים תשנ"ה, 321 עמ', מפתחות.

המחקרים והמסות המובאים בקובץ זה התפרסמו ברובם בעבר בבמות שונות. הם עוסקים בתולדות הקהילה היהודית מאמצע המאה הי"ח ועד לראשית המאה הכ' ובשינויים שעברו על 'היישוב הישן'. בקובץ כמה קבוצות מאמרים: עליות לארץ ישראל במאות הי"ח והי"ט, 'היישוב הישן' דימוי ומציאות, פעולותיו של משה מונטיפיורי בארץ ישראל בנושא התיישבות, קהילות האשכנזים והספרדים במאה הי"ט, המשיחיות והביקורת שעוררה, משיחיות והיסטוריוגרפיה, והיציאה מן החומות בין ישן לחדש.

נורית גרץ, שבייה בחלומה – מיתוסים בתרבות הישראלית, הוצאת עם עובד, תל-אביב 1995, 192 עמ', מפתח, ביבליוגרפיה.

הספר מציג את היישוב בארץ ישראל משנות השלושים עד למלחמת המפרץ מבעד לטקסטים מתחומים שונים: פוליטיקה, ספרות, עיתונות, תקשורת, קולנוע, ומסוגים שונים: נאומוי מנהיגים, כרוזות קיר, מודעות בחירות, מאמרים עיתונאיים, כתבות טלוויזיה, שלטי חוצות וכתובות גרפיטי. המחברת מציעה קריאה וחשיפה של המטענים האידיאולוגיים שאינם מנוסחים ישירות ואינם מוצהרים בטקסטים, כגון: סיפורי המאבק בין מעטים לרבים, בין המסורת האירופאית למסורת

עובר המחבר להצגת הקהילות השונות המרכיבות את הפסיפס העירוני. תחילה מוצגות הקהילות הנוצריות השונות, תוך התייחסות לאזורי המגורים, למנהגים הדתיים וליחסים ביניהן. בהמשך עובר אמת לתיאור קהילת הרויב המוסלמית, החתך החברתי הכלכלי שלה והשפעת הפליטים שברחו לעיר במלחמת השחרור על חבריה. לאחר מכן מתוארים הרבצים השונים של נצרת, חיי הקהילה בתוך הרובע ובעיר כולה, נושאי המחלוקת והמתיחות, היחסים בין פוליטיקה לדת, ודפוסי ההצבעה לכנסת על פי מקום המגורים וההשתייכות הדתית.

Jose Faur, *In the Shadow of History. Jews and Conversos at the Dawn of Modernity*, State University of New York Press, New York 1992, 282 pp., bibl., index

הספר מתאר את תופעת ההמרה של יהודים לנצרות על רקע המעבר למודרניות. בין הנושאים העולים בספר: הקשיים במעבר אל הנצרות, האכזבה מדפוסים של דתיות מאורגנת, היצירות הכתובות שהשאירו האנוסים והתפתחות תפיסות סקפטיות מודרניות. התגובה היהודית לתופעת האנוסים עולה מתוך דיון ביוגרפי במספר אנוסים, ובהם אוריאל דה־קוסטה וברוך שפינוזה. היחס לאנוסים בחברה הנוצרית עולה במסגרת הדיון ב'אחר' באירופה עצמה או סביב המפגש עם העולם החדש והחברות הלא־נוצריות.

Marvin Fox, *Interpreting Maimonides. Methodology, Metaphysics, and Moral Philosophy*, The University of Chicago

מאמרים בתחום הבלשני עם דגש על התחום הסימנטי. עולים בו לדיון ביטויים קצרים מהשפה העברית, כמו 'מלות מפתח', 'אור זרע', 'זמנערה כאורת רענן' ו'קרן ישועה'. שער שלישי: לתולדות מסירתה של לשון המקרא, המכיל מאמרים על חכמי המסורה, על מסורת טבריה של לשון המקרא, ועל המקרא ומסירתו בתימן.

נקדימון רוגל (עורך), פרשת תל־חי – תעודות להגנת הגליל העליון בתר"ף (1919–1920), הספריה הציונית על־יד ההסתדרות הציונית העולמית, ירושלים תשנ"ד, 410 עמ', נספחים, מפתח.

אוסף תעודות על הגנת תל־חי והגליל העליון בחורף תר"ף, מלוות בהערות העורך. התעודות מובאות בסדר כרונולוגי, עד פברואר 1924. רוב התעודות מקורן בארכיון הציוני המרכזי, במכון לחקר תנועת העבודה על שם פנחס לבון, בארכיון לתולדות ההגנה ובארכיון יד יצחק בן־צבי. רובן נכתבו בעברית וקצתן בשפות אחרות: אנגלית, צרפתית, רוסית, ערבית ויידיש. תעודות אלה ניתנות בלשון המקור ובתרגום לעברית.

Chad F. Emmett, *Beyond the Basilica. Christians and Muslims in Nazareth*, The University of Chicago Press, Chicago–London 1995, 290 pp., bibl., index

בספר זה מתוארים יחסי נוצרים – יוונים־אורתודוקסים וקתולים – ומוסלמים בעיר נצרת בסוף שנות התשעים של המאה העשרים. אחרי תיאור ההיסטוריה של העיר

בנוסחאות הציטוט של מקורות משכבות שונות. פרשנות החכמים על דברי קודמיהם והזכרת סדר מוסרי השמועות משמשים לזיהוי שכבות שונות של הטקסט התלמודי. דברי חכמים הנמסרים באופן אנונימי או בשמם של חכמים הם דרך אחרת להבחין בין מסורות ומקורות שונים של עורך התלמוד.

Carol Iancu, *Le combat international pour l'émancipation des juifs de Roumanie. Documents et témoignages, I: 1913–1919*, Université de Tel-Aviv, Tel-Aviv 1994, 300 pp., index

קובץ תעודות בעקבות ספר של אותו מחבר העוסק בנושא זה (*L'émancipation des juifs de Roumanie [1913–1919]*, [Montpellier 1992]). התעודות עוסקות בשלב האחרון של המאבק לשוויון למען יהודי רומניה, החל במלחמה בבלקנים וכלה בוועידת השלום בפריס. מקורן בארכיון אליאנס איזראלית בפריס, במסמכי משרד החוץ בפריס ובארכיון הציוני המרכזי בירושלים. הן נחלקות לכמה סוגים: תכתובות בין אישים פוליטיים, זיכרונות ותזכורות, הצהרות רשמיות, פקודות משטרה ובתי־דין ברומניה, ואמנות בינ־לאומית. רוב התעודות מובאות במקור או בתרגום לצרפתית והן נזכרו ברובן בעבודת הדוקטור של אותו מחבר.

Bruce F. Pauley, *From Prejudice to Persecution. A History of Austrian Anti-Semitism*, The University of North Carolina Press, Chapel Hill – London 1992, xxix + 426 pp., bibl., index

Press, Chicago–London 1990, xiii + 356 pp., index

הספר עוסק ביצירה הפילוסופית של הרמב"ם ובסוגיות האתיות והפילוסופיות הנגזרות ממנה, ואיגו דן בחיבוריו ההלכתיים המובהקים. בחלק הראשון עולות שאלות מתודולוגיות, בעיקר בהשפעת ליאו שטראוס (Strauss) ותלמידיו, בחקר הצד הפילוסופי ביצירת הרמב"ם. בשני החלקים הבאים בוחן המחבר את מסקנותיו בשני תחומים שונים. החלק השני עוסק בתיאוריה האתית של הרמב"ם ומעלה נושאים כמו השפעת העמדה האריסטוטלית בנושא 'דרך האמצע', עמדת אקווינס בנושא 'החוק הטבעי', טבע האדם, והקשר בין חוק למוסר. החלק השלישי בוחן את תחום המטפיסיקה והדת ביצירתו של הרמב"ם. הוא מעלה את שאלת הסיבתיות, התפילה והחיים הדתיים, והבריאה מול הנצחיות.

Richard Kalmin, *Sages, Stories, Authors, and Editors in Rabbinic Babylonia*, Scholars Press, Atlanta Georgia 1994, 304 pp., bibl., index

הספר עוסק בבעיות עריכה של ספרות התלמוד, בעיקר התלמוד הבבלי ובמידה מועטה יותר התלמוד הירושלמי. המחבר טוען, כי הבבלי מכיל מקורות סותרים, שלא עלה בידי העורך ליצור מהם גרסאות הומוגניות. סיפורים מוקדמים ומאוחרים או גרסאות של הבבלי מול הירושלמי אינם עולים בקנה אחד אלה עם אלה. כדוגמה לכך הוא דן בפרק ג' בנושא החלום, שבו יש מחלוקת בסיסית בין מקורות תנאיים מוקדמים למקורות אמוראיים מאוחרים. בפרק ז' טוען קלמין, שיש הבדלים

היהודי. בחלק השני מתמקד המחבר בהשפעת המחשבה ההיסטורית על התרבות היהודית. בין הנושאים העולים לדיון: מחקר היסטורי וערכים, האתוס של השכלה עברית מודרנית, עליית המודעות ההיסטורית, הקמת גופים למחקר היסטורי, תרומת זכריה פרנקל, הזיקה בין מחקר ההיסטוריה לתנועת הרפורמה, הקמת מכון ליאו בק, ומקומו של חקר היהדות במחקר המודרני.

Alan Silverstein, *Alternatives to Assimilation. The Response of Reform Judaism to American Culture, 1840–1930*, Brandeis University Press, University Press of New England, Hanover–London 1994, X + 275 pp., bibl., index

התפתחות התנועה הרפורמית בארצות הברית בין השנים 1840–1930 מתוארת על רקע שינויים תרבותיים בחברה האמריקנית באותן שנים, פעולתן של תנועות דתיות נוצריות, והמפגש של המסורת הרפורמית עם מסורות אמריקניות אחרות. הספר מתאר שלושה פרקי זמן: השלב האנגלו-אמריקאי (1840–1880) – הקמת 'האיחוד הלאומי של הקהילות' (National Union of Congregations); השלב הגרמני (1880–1900), שבמהלכו מתרחבות פעילויות ה'איחוד' ובתי הכנסת; והשלב האמריקני (1900–1930). המחבר מתמקד בפעילות היוזמיות של חברי התנועה וממעיט בשימוש במצעים רשמיים של התנועה או בעיסוק בדמויות הבולטות שלה. השינויים הדמוגרפיים והשפעתם על התנועה הרפורמית נבחנים באמצעות נתונים סטטיסטיים שמקורם בארכיונים של קהילות ובתי כנסת. כמקרי בוחן לטענותיו עוקב סילברסטיין אחרי

תיאור האנטישמיות באוסטריה בפרק הזמן שבין שני אירועים מרכזיים בהיסטוריה המקומית: התחלת מלחמת העולם הראשונה בשנת 1914 וה'סיפוח' אל הרייך הגרמני בשנת 1938. החלק הראשון של הספר עוסק בתופעת האנטישמיות באימפריה האוסטרית. החלק השני דן בתקופה הדמוקרטית, בשנים ערב המלחמה ובתופעת הרציחות וההפחדה. החלק השלישי מציג את האנטישמיות האוסטרית של קבוצות פוליטיות ודתיות שונות: המרק'סיסטים, הקתולים, תנועות פוליטיות של מינעוטים והמפלגה הנאצית האוסטרית. החלק הרביעי עוסק בתגובותיהם של היהודים אל התגברות האנטישמיות, כולל התגובה של התנועה הציונית המקומית. החלק החמישי והאחרון מתאר את שלב הגירוש וההשמדה של יהודי המקום ואת ניסיונות ההצלה.

Ismar Schorsch, *From Text to Context. The Turn to History in Modern Judaism*, Brandeis University Press, University Press of New England, Hanover–London 1994, xiv + 388 pp., index

אסופה של מאמרים שנדפסו בעבר בבמות שונות. הספר עוסק בהתפתחותו של מחקר 'מדעי היהדות' (Wissenschaft des Judentums) ובהשפעתו על התרבות היהודית ועל המחקר ההיסטורי בנושא היהדות. החלק הראשון של הספר עוסק ברקע לצמיחת מדע היהדות בתקופת ההשכלה ובשלהי אותה תקופה, תוך בחינת הנושאים הבאים: המשבר הדתי ועליית הרבנות המודרנית, אקדמיות יהודיות באוניברסיטאות בפרוסיה, ציוריו של מוריץ אופנהיימר כהיסטוריה חברתית של יהודי גרמניה, וההיסטוריה כשיטת פוליטי של

במערב אירופה למגילת אסתר, מהמאה הי"א עד המאה הט"ז, ומתייחס גם לפרשנות משנית על פרשנים קודמים. בין הפרשנים נזכיר את רש"י, יוסף קרא, הרשב"ם, יהודה בן שמואל החסיד, אלעזר מוורמס, אברהם בן עזרא, ישעיה מטרנאני הזקן, בחיי בן אשר, עמנואל הרומי, לוי בן גרשום ויצחק ערמה. החברה והתרבות של ימי הביניים עומדים ברקע הניסיון להסביר את הפירושים השונים ולחשוף את המניעים ואת הצרכים התרבותיים שהם ממלאים. בחלק הראשון משווה המחבר את השיטות הפרשניות השונות בספר, באשכנז, באיטליה ובכיונטיון. בחלק השני הוא מציג את עולמם של הפרשנים בנושא יחסי יהודים ושאנים-יהודים, התגובה לאנטישמיות, היחס אל המלכות ודימוי חצר המלוכה, וכן מציג את פרס בעיניים יהודיות (גיאוגרפיה, ארכיטקטורה, מנהגים). בסוף הספר מובאת רשימה מפורטת של פרשני המגילה.

Jack Wertheimer (ed.), *The American Synagogue. A Sanctuary Transformed*, Brandeis University Press, University Press of New England, Hanover-London 1995, xix + 433 pp., index

מהדורה חדשה של אוסף מאמרים מקיף על תפקיד בית הכנסת בקהילות היהודיות בארצות הברית, התפתחותו עם גלי ההגירה השונים, והפעילות המגוונת שבמרכזה הוא עומד. הספר פותח במאמר סקירה כללי על טיפולוגיה היסטורית של בית הכנסת באמריקה. בחלק הראשון שלושה מאמרים העוסקים בתפקיד בית הכנסת בכל אחד משלושת הזרמים הגדולים: אורתודוקסי, רפורמי וקונסרבטיבי. החלק השני מביא הבטים מגוונים של הפעילות

פעילות הקהילה בארבעה בתי כנסת במרכזים עירוניים גדולים (פילדלפיה, ניו-אורלינס, סן-פרנציסקו וסינסינטי).

Ariel Toaff, *The Jews of Umbria*, I: 1245-1435; II: 1435-1484; III: 1484-1736, *A Documentary History of the Jews in Italy*, ed. S. Simonsohn, The Diaspora Research Institute, Tel-Aviv University, E.J. Brill, Leiden 1994, lxviii + 460 + 517 + 427 pp., index

הכרך הראשון בסדרה 'יהודי אומבריה' מאת א' טואף (שהוא הכרך השמיני בסדרה 'היסטוריה מתועדת של יהודי איטליה'), מביא תעודות ארכיוניות מאיזור אומבריה העוסקות בתולדות יהודי המקום בין המאות ה"ג-ה"ת. התעודות מציגות את מעמדם הפוליטי ואת קלסתרם החברתי של יהודי המקום לאור עיסוקיהם הכלכליים. כמו כן עולה יחסם עם שלטונות המקום, עם הקומונות, עם האפיפיור ועם המסדרים המנדיקאניים. חיי היומיום זוכים לתיעוד מועט יחסית, וחיי התרבות והדת כמעט שלא עולים מתעודות אלה. התיעוד מובא בשפת המקור, לטינית או איטלקית, ותוכן התעודה נזכר בקיצור באנגלית. בשלושת הכרכים מופיעות 2,813 תעודות.

Barry Dov Walfish, *Esther in Medieval Garb. Interpretation of the Book of Esther in the Middle Ages*, State University of New York Press, New York 1993, xiv + 305 pp., bibl., index

הספר עוקב אחר הפרשנות הימי ביניימית